

בחיייהם ציון

טקסטים להשראה ומערכי שיעור למורים ומדריכים להנצחת הנופלים

מערך שיעור בנושא משמעת הנצחת הנופלים מהי הנצחה? / ממשיכים בדרכם / הנצחה למעשה

- המערך הוא מודולרי, ניתן להשתמש בחלקים ממנו על פי שיקול דעת המורה.
- כדי לעורר את הלבבות מומלץ לפתוח עם דמות של אחד נופלים מהאתר "בחיייהם ציון". לבחירת המורה ולהתייחס בכיתה לנופל ולמסר שהותיר.
- יש לבדוק מראש אם יש בכיתה תלמיד שהוא בן/אח או קרוב. ולתת את ההתייחסות המותאמת, יש לבדוק מראש אם יש בכיתה תלמיד שהוא בן/אח או קרוב. ולתת את ההתייחסות המותאמת, אולי לפתוח דווקא מהסיפור האישי אם זה מתאים.

פתיחה

לרשום על הלוח את המילה הנצחה. ולשאול את התלמידים אילו משמעויות חבויות במילה זו? יום הזיכרון מאפשר לקיים שיח על משמעותה של הנצחה (ובתוכה המילה נצח וניצחון). על היכולת להמשיך מורשת של החייל שאיננו עוד. על הזכות לעשות יותר טוב במציאות, ולהשלים את "החלל" שנשאר לאחר נפילת החייל. לחלק לתלמידים את הניתוח של האקדמיה ללשון בקישור [האקדמיה ללשון העברית](#)- הנצחה וניצחון.

לדיון בכיתה:

- מה הקשר בין הנצחה לנצח?
- מה הקשר בין נצח וניצחון?

בין הנצחה לניצחון

הנצחה היא פעולה הנעשית לשם שימור הזיכרון. המילה הנצחה נוצרה בעת החדשה, והיא משמשת בלשוננו לפחות מתחילת המאה העשרים – כפי שעולה מעיתוני התקופה. בבסיסה של ההנצחה עומדת המילה נצח: הקמת זיכרון נצחי ובר־קיימה לאדם או לדבר.

המילה נצח (גם בסגול: נצח) מקורה בתנ"ך, והיא רווחת בייחוד בצירוף לנצח שפירושו לעד, לעולם. משמעות מוכרת פחות של המילה עולה למשל מדברי דוד: "לך ה' הגדלה

והגבורה והתפארת והנצח וההוד" (דברי הימים א כט, יא). על פי המילים המקבילות מפרשים כאן את נצח במשמעות הוד ותפארת, ואחרים מפרשים – כוח, תוקף, קיום. שימוש דומה במילה נצח יש כנראה בדברי שמואל לשאול: "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, כי לא אדם הוא להנחם" (שמואל א טו, כט). נצח ישראל הוא כינוי לה' ופירושו כנראה 'כוחו של ישראל' או 'תפארתו של ישראל'.

משימת כתיבה:

- זיכרון הוא אינו רק מידע, אלא גם - מראות, צלילים, מעשים מסויימים, ריחות, מגע, רגשות שהזכרון מעורר.
- בחרו דמות נופל שאתם מכירים, שהיא בעלת משמעות שחשוב לכם לזכור. אם אין היכרות אישית- ניתן לבחור דמות מתוך אתר "בחייהם ציוו".
- רשמו חיבור איך הדמות הזו זכורה לכם? אילו חושים, רגשות וזיכרונות היא הזיכרון של אותו נופל מעורר בכם? מה חשוב לכם לזכור מאותו נופל? אולי באמצעות דוגמא חזקה- למשל הרגע שהייתם רוצים להנציח כדי לספר את סיפורו.

להמשיך בדרכם של הנופלים:

"לא לשווא נפלו בנו
 לא לשווא נשפך הדם
 כי במותם ציוו עלינו
 להמשיך הלאה בדרכם"
 [רחמים שקרוב]

לדיון:

- איך אפשר להמשיך "הלאה בדרכם" של הנופלים?
- אילו מעשי הנצחה לזכר נופלים אתם מכירים?
- האם מישהו כאן עושה מעשה להנצחה? אולי זה משהו שבהישג ידו של כל אדם? לקחת את הנופל כהשראה ולאמץ את מידותיו הטובות או מעשיו הטובים. ובכך להכנס לנעליו ולהמשיך הלאה בדרכו.

ניתן להציג את הסרטון בקישור: <https://youtu.be/njFopuEeEQA>

קטעים לעיון והעמקה

לבתי ספר המעוניינים להעמיק בכך ניתן לעסוק כאן בלימוד דבריו של ש"י עגנון, בקישור "קדיש על מיטתם של הרוגי ארץ ישראל" המדגישים את החובה להוסיף עוד אור וטוב בעולם כדי למלא את החלל שהותירו אחריהם הנופלים - ניתן בשלב זה להביא דוגמאות רלוונטיות מחיי הנופלים בתחומים כמו גבורה, אהבת הארץ, חיי מופת, וערבות הדדית.

הנצחה למעשה

ניתן להזמין את התלמידים להכנס לאתר למלא את החלל המחבר בין נופלים ובין אנשים המבקשים להמשיך מעשה או מידה של הנופל.

"למלא את החלל" מבוסס על מערכת המאפשרת לכל אדם לבחור לו מעשה טוב של אחד החללים, ולהכנס ממש לנעלי החייל, על ידי "הנצחה למעשה". המעשה הטוב או תכונותיו, של החלל ממשיכים לנצח, הגדלנו את מעגל הטוב, ובכל רגע המשפחה השכולה יכולה להכנס לאתר לראות את ההנצחה המתמשכת ב"כרטיס החלל" שלה.

אפשרות נוספת לעיון - סיפורו של יואל שפיץ בספרו "סיפור טוב מהתחיל מהסוף":

סיפור נוסף - כיצד ממשיכים בדרכם?

יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל

למלא את החלל

א.

בכל יום, בדרך לעבודה בבית הספר, עברתי ברחוב הרצל בירושלים.
בכל יום הגשתי את קברו של אחיקם עמיחי -
חבר כיתתי,
חבר לטיולים,
חבר לאימונים,
חבר לשיחות נפש ופילסופים -
מבין בי נוסע לעבודה ושב ממנה.

אחיקם לא הרפה ממני ואני לא הרפיתי ממנו.
ואז גם בניה נהרג.
בניה שראל,
המ"פ הגיבור והחתיך,
שבשבילי היה עוד הנער התוהה שהצטרף באיחור לשנת הלימודים
בכיתה י'.
לבניה לא היה מקום בפנימייה.
לכן, הוא הצטרף כחבר חמישי בחדר הצפוף שלנו על מזרן שאיכשהו
דחקנו לחדר.

כל לילה הוא סיפר על הנערה שבה הוא היה מאוהב ועל חלומותיו להנהיג
את מדינת ישראל.

דמויותיהם של בניה ואחיקם לא הרפו ממני.
הילדים שלי גדלים,
מקלחות של ערב,
ריחות טריים של שמפו מתערבבים בריח האוכל שעולה מן המטבח -
והם, החברים, איפה הם?
מה אני יכול לעשות בשבילם?
פשוט להשתדל לשכוח?
מה עושים עם הכאב והזעזוע?
לאן מוליכים את חרפת הדם השפוף?

ב.

ידעתי שלרב עדין גם היה חבר טוב שנהרג.
אריה טוויג, שנפל בסיני במלחמת יום כיפור.
פעם, שרה סיפרה ליונת ולי על הקרבה הגדולה בין השניים.

"מאז שנהרג", אמרה, עדין לא צוחק.
לפני כן הוא ידע להתגלגל מצחוק.

מאז הוא מחייך, אבל זה כבר לא אותו צחוק".

לעומתה, הרב עדין אף פעם לא סיפר לנו על אריה.
אני ממש רציתי לשאול איך הוא מתמודד ומה יש לו לומר.
אבל התביישתי.

ובכל זאת, יום אחד, באיזו נסיעה שבה הקפצתי אותו,
העזתי ושאלתי:

"הרב, גם לך נהרג חבר.
מה אתה עושה עם זה? לאן לקחת את הזעזוע והכאב?"

הרב עדין דיבר קצרות. היה ניכר שלא נוח לו לעסוק בזה.
הוא הישיר מבט לאיזו נקודה עלומה במרחב ואמר בערך כך:

"אנשים שמתו על קידוש השם עולים לעולם עליון מאוד.
אבל בכל זאת,

יש דברים שאפשר לעשות רק בעולם הזה -
ואת זה הם לא יכולים לעשות.

אנחנו, שמצויים כאן, בעולם שהוא נמוך מאוד וגם גבוה מאוד,
יכולים להשלים את מה שהחסירו.

לא צריך בשביל זה טקסי הנצחה או מבנים לזכרם."

פשוט, כשאתה עושה מעשה טוב, מגדל את הילדים שלך, עושה מצווה
או מתפלל -

תעשה את זה גם בשמם, מכוחם.

כל אדם מגלה פן מסוים של השכינה בעולם, ועכשיו כשהם לא יכולים
לעשות זאת,

אנחנו צריכים לעשות את זה עבורם."

זהו, הוא לא רצה לדבר על זה יותר.

ופעם אחרת, בשיחה ביום הזיכרון, הוא השלים עוד קצת את התמונה.
וכך אמר:

"את הזעזוע על מות קדושים אי אפשר לטשטש,
אבל על הדכדוך צריך להתגבר.

הזעזוע יכול להוביל גם לעשיית מעשים טובים והוספת חיים - ולשם
ראוי לנתב אותו".

יהיו נשמותיהם של חברינו:

אחיקם עמיחי, דוד רובין, בניה שראל, אליאב גלמן ואריה טוויג
צורות בצרור החיים.